
Mezi cukrem a revolucí, idejemi a realitou. Středisko ibero-amerických studií FF UK zahájilo mezinárodní sympózium o Karibské oblasti

Mezi cukrem a revolucí, idejemi a realitou. Středisko ibero-amerických studií FF UK zahájilo mezinárodní sympózium o Karibské oblasti

V noblesních prostorách Šporkova paláce včera začalo třídní mezinárodní sympózium věnované problematice španělsky mluvící Karibské oblasti nazvané „Caribe hispanoparlante. Viajeros y testimonios.“ V sídle Střediska ibero-amerických studií přivítal přítomné odborníky z Kuby, Francie, Maďarska, Mexika, Německa, Spojených států, Velké Británie, Španělska a České republiky proděkan Filozofické fakulty Univerzity Karlovy prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc.: „Vedení Filozofické fakulty si uvědomuje význam tradice ve vědeckém výzkumu, a proto podporuje bádání o regionu, který z různých důvodů stále představuje jeden z velkých zájmů evropské iberoamerikanistiky.“ Mezinárodní sympózia věnovaná karibské oblasti na vybrané téma se v Praze konají každé dva roky od 2. poloviny r. 1990.

zleva: Prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc., proděkan pro vědu FF UK, Prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc., vedoucí Střediska ibero-amerických studií FF UK, Consuelo Naranjo Orovio, Instituto de Historia del CSIC

Ve svém projevu připomněl kontakty českých zemí s Kubou a posléze s dalšími státy karibského regionu od 19. století, které probíhaly paralelně jak v ekonomické, tak politické a kulturní úrovni. „Region měl od 19. stol. pro Československo značnou přitažlivost, produkoval totiž komoditu, která byla důležitá pro českou ekonomiku. Třetinový cukr představoval vážnou konkurenci cukru řepnému, ale cukrovarnický průmysl na Kubě a dalších ostrovech současně nabízel odbytiště kvalitních českých strojů na výrobu cukru. O regionu se v Čechách dost vědělo a tyto znalosti se rozšířily v době španělsko-americké války. Tehdy česká veřejnost sympatizovala s úsilím Kuby dosáhnout nezávislosti. Po roce 1918 patřila Kuba k prvním státům Latinské Ameriky, které navázaly s Československem diplomatické styky. Během 2. světové války našla na Kubě útočiště velká skupina našich exulantů a po r. 1959 se vztahy z politických důvodů dále posílily. Kuba se stala po několika let jedinou španělsky mluvící zemí, kde si mohli praktickou španělštinu vyzkoušet čeští hispanisté. V té době vzniklo na FF UK Středisko ibero-amerických studií (1967), jehož historikové prof. Polišenský a prof. Baďura se z pochopitelných důvodů zajímali především o kubánskou problematiku. Možnosti intenzivní spolupráce s dalšími zeměmi se otevřely zejména po r. 1990. Výsledky, jichž dosáhli zmínění badatelé, inspirují jejich žáky k zájmu o region dodnes.“

Názvy jednotlivých příspěvků mezinárodního sympózia působí na první pohled téměř romanticky, témata jsou věnována námořním výpravám, plavbám a objevům v dané oblasti, zprávám a svědectvím cestovatelů 19. století, ale stejně tak se věnují dějinám Kuby, jak je utvářely události přelomu století a 1. poloviny 20. století: revoluce, boj za nezávislost, proměnlivé společenské systémy, míšení kultur, ustalování uměleckých stylů v kubánské literatuře a poezii, a především lidé – otrokáři, revolucionáři, exulanti, pěstitelé kávy a cukrové třtiny, politikové a umělci. Badatelé tuto pestrou nabídku podrobují kritickému zkoumání zbavenému veškeré romantiky a sledují dobové prameny v co nejširším kontextu jak pohledem historiků, tak především autentických svědků oněch časů - cestovatelů, revolucionářů, prostých venkovanů a také osobností z oblasti vydavatelství knih, novin a časopisů. Podstatnou část zde nabízeného pohledu na kubánskou/karibskou realitu tehdejší doby tvoří cizinci, kteří o ní psali ve své zemi, ať už to byly Filipíny, Španělsko, Velká Británie, Francie nebo čeští cestovatelé.

O volbě tématu pro konferenci a o významu Střediska ibero-amerických studií FF UK hovořil jeho vedoucí Prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc. „Ani naše pracoviště, které se této oblasti speciálně věnuje od r. 1967, a ani další české vědecké ústavy a instituce, nemohou obsáhnout celou problematiku Latinské Ameriky. Proto se musí témata vybírat a jedno z těch stálých témat jsou vztahy Latinské Ameriky a českých zemí v historii a v současnosti. Další téma vychází z toho, že jsou privilegované a méně privilegované oblasti. A jednou z těch privilegovaných je karibská oblast z důvodů, o kterých mluvil už pan proděkan. O Caribe se tedy vědělo víc než o Latinské Americe. Možnosti institucionalizace tohoto

zájmu v 60. letech využili páni profesoři Polišenský, Bělič, Dubský a Tichý, kteří toto Středisko založili, protože možnosti kontaktů byly a Kuba tehdy představovala jedinou možnost, kam mohli jezdit českoslovenští hispanisté za praktickým jazykem a historikové do archivů. Navíc Josef Polišenský a Bohumil Baďura měli mezinárodní znamenitou pověst už v 60. letech, doktor Baďura je evropským, ne-li světovým odborníkem na problematiku Kuby 18. a 19. století, jejich autorita pomohla při navazování mezinárodních kontaktů UK v oblasti iberoamerikanistiky už v 60. letech. Tradice je u vědeckého bádání velmi důležitá a navíc je region sám zajímavý politicky, historicky a také kulturně. V roce 1990 se otevřely nové možnosti a okruh mezinárodních kontaktů se podstatně rozšířil. Jsme například součástí mezinárodní sítě karibských studií se sídlem v Madridu. Navíc máme jako pracoviště vynikající pověst také proto, že z našich symposií se vydávají výstupy formou specializovaného čísla časopisu, které vydává UK už od 60. let. Byl to první španělsky psaný časopis, který vycházel nejen v Československu, ale v celém středoevropském regionu včetně Německa, Rakouska, o východní Evropě nemluvě. Vydáváme ta zvláštní čísla velice rychle, takže i zájem o naše akce velký. Scházíme se při Mezinárodní asociaci historiků iberoamerikanistů, která pořádá své kongresy jednou za tři roky, na které se pravidelně hlásíme se svým panelem. A z posledního světového kongresu iberoamerikanistů v Seville v roce 2006, což se zase musím pochlubit za Univerzitu Karlovu, pokud vím, jediný dosud publikovaný výsledek je to, co jsme vydali my z našeho karibského symposia, zase jako zvláštní číslo Ibero-Americana Pragensia. Toto setkání je tedy už šesté, takže má skutečně tradici.“

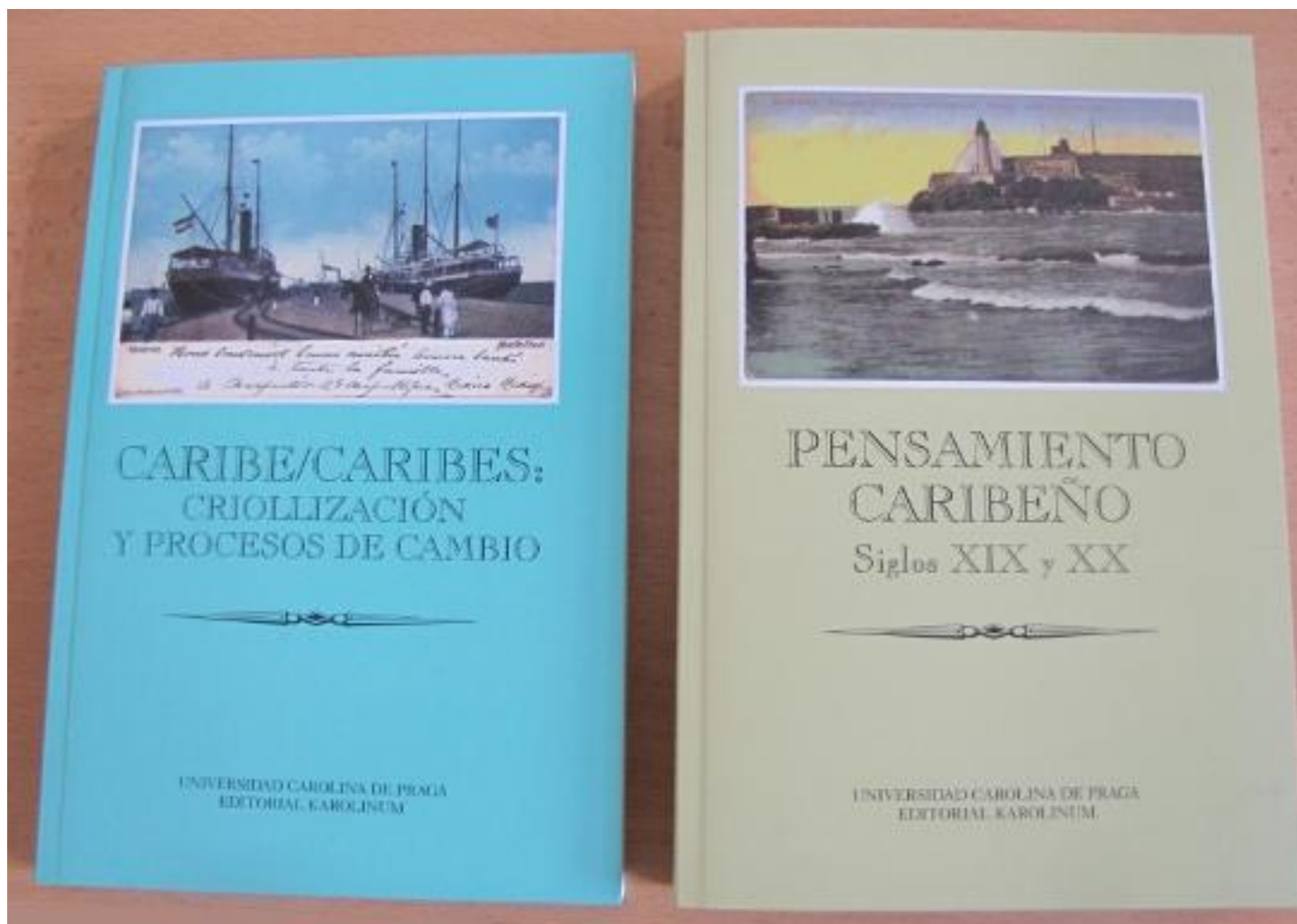
zleva: Allan Kuethe (Texas Tech University), José Alfredo Uribe Salas (Universidad Michoacana -Mexiko), Luis Miguel García Mora (Fundación MAPFRE - Madrid), Maria Dolores Ripoll- Navarro (Consejo Superior de Investigación Científica - Madrid), Jorge Silva Riquer (Universidad Michoacana -Mexiko)

Smyslem mezinárodního sympózia „Karibská oblast 19. a 20. století – cestovatelé a svědectví“ je seznámit odbornou veřejnost i další zájemce s názory a současným stavem poznání lidí, kteří patří ke světové špičce v tomto oboru a jejichž výsledky jsou inspirací k dalšímu bádání. Velmi významné je podle prof. Opatrného to, že titi badatelé přivážejí do Prahy své doktorandy, z nichž někteří tu i zůstávají a čerpají z českých pramenů materiály pro svou další vědeckou práci. Mezinárodní sympóziu je volně přístupné studentům.

Při pohledu na přednášená témata se nabízí otázka, proč se badatelé věnují víc historickým než současným problémům Kuby a celé Karibské oblasti. Prof. Opatrný k tomu říká: „To je velký problém z mého hlediska historika. To, co se dá zkoumat klasickými historickými metodami, jsou věci, kde jsou otevřené archivy, další problémy lze přirozeně zkoumat metodami dalších společenských věd. Máme zde dvě sekce, historickou a literární, kde jsou především Francouzi, kteří se zajímají o nejnovější tvorbu. Jinak velká část příspěvků je skutečně věnována 19. a 1. polovině 20. století.“ Je tedy historie bezpečnější? „Ne, je jistější,“ odpovídá prof. Opatrný. „V mnoha případech to, co víme o současné Kubě, jsou pouhé odhady. Přístup k pramenům k moderní historii je problematický všude, ale na Kubě obzvláště. Statistické materiály jsou považované za tajné a to, co se publikuje, neodpovídá realitě, takže když mluvíme o současných problémech Kuby, jsou to samé otazníky. Můžeme sice mluvit v samých otaznících, ale je třeba mít také něco jistého a tu jistotu poskytuje historie, byť samozřejmě také s jistými otazníky. Z nejnovější historie Kuby lze ještě zkoumat, s jistými mezerami, 60. léta, 70. léta jsou už problematičtější a pak už jsou to čiré spekulace.“

Pražská konference patří s účastí 36 historiků mezi komorní, exkluzivní akce, ale poukazuje mimo jiné na to, že Karibská oblast a celá Latinská Amerika je pro badatele svým způsobem rizikovou záležitostí. Region má přitom velký význam a problémům latinskoamerického světa jsou věnovány světové kongresy ekonomů, politologů, demografů nebo ekologů za účasti stovek delegátů. Jaký je tedy největší problém této části světa? „Ten, který je společný celé Latinské Americe,“ odpovídá prof. Opatrný, „že tento extrémně bohatý region jde z jedné krize do druhé. Teď se mluví o světové krizi, která bývá často přirovnávána ke krizi 30. let minulého století. Já si nemyslím, že je to obdoba krize ve 30. letech, ta byla podstatně hlubší a zasáhla svět hůř. Ta současná je do jisté míry dílem politiků, kteří tu krizi sice vidí, mluví o té hloubce, ale prohlubují její důsledky, a až krize pomine, nebudou mít na tom žádnou zásluhu, ale budou si jí přičítat. Ale permanentní krize v Latinské Americe se pohybuje po podivné křivce: pokusy o demokratizaci v polovině 20. století, potom kubánský režim, který změnil celé paradigma latinskoamerické, nejen kubánské, a potom vojenské režimy, které žalostně ztroskotaly a které, s jedinou výjimkou, odevzdávaly latinskoamerické země svým nástupcům v daleko horším stavu, zkrátka přivedly ekonomiku na dno. Pak přišly skutečně demokratické režimy, bohužel všechna zlepšení přicházela strašně pomalu a nespokojený lid si zvolil populisty, kteří jsou u moci dneska, a vidíme, že to vedou stejně špatně jako ti vojáci. Odráží se to v karibské oblasti jako integrální součástí Latinské Ameriky. Část Latinské Ameriky je extrémně chudá a doufá, že ty sliby budou naplněny. A jak se ukazuje, nejsou naplněny ani tam, kde režimy mají čím platit. Exemplárním příkladem je Chávez. Obrovské bohatství v podobě ropy a zemního plynu jsou peníze, které se neinvestují, ale projíždají a rozdávají, a samozřejmě že etatizace režimu se projevila enormním nárůstem korupce. Ta tam sice vždycky existovala, ale v současnosti dosahuje takových měřítek, že i Chávezovi sympatizanti z nejchudších vrstev začínají pochybovat o správnosti své volby. Dalším obrovským problémem je řádově zvýšená kriminalita, takže i ti, kteří mají hmotný prospěch z těchto režimů, jsou nespokojeni. Co bude dál? Přijdou ještě větší populisté? Já nevím...“

Mezinárodní sympóziium „Caribe hispanoparlante. Viajeros y testimonios“ potrvá do 9. září.
(Marie Kohoutová)